

บทที่ 5

วิเคราะห์ผลการศึกษา สรุป และข้อเสนอแนะ

การสร้างความร่วมมือเพื่อต่อต้านการค้าแรงงานทาสบนเรือประมงระหว่างมูลนิธิกระจกเงากับกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ก่อตัวขึ้นในปี พ.ศ. 2546 โดยในระยะแรกทิศทางของความสัมพันธ์อาจขาดเสถียรภาพบ้าง อย่างไรก็ตามนับตั้งแต่วันที่ 14 เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2550 เป็นต้นมา (หลังจากกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้ตระหนักถึงความสำคัญของประเด็นปัญหาดังกล่าวในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2549) การสร้างความร่วมมือเพื่อต่อต้านการค้าแรงงานทาสบนเรือประมงระหว่างสององค์กร ได้เปล่งประกายชัดเจนขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยสังเกตได้จากการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันมากมาย อาทิ การจัดสรรงบประมาณเพื่อดำเนินโครงการ การจัดเสวนา ตลอดจนการปฏิบัติงานภาคสนาม เป็นต้น ทั้งนี้ระหว่างปฏิบัติการร่วมกัน ปรากฏว่าการสร้างร่วมมือได้ก่อให้เกิดผลลัพธ์ทั้งด้านบวกและด้านลบตามมา อย่างไรก็ตามในท้ายที่สุดแล้วการสร้างร่วมมือก็ยังคงดำเนินต่อไปได้ราบจนทุกวันนี้

สำหรับเนื้อหาในปัจฉิมบท ผู้ศึกษาได้แบ่งลำดับการนำเสนอเป็น 3 ประเด็นหลัก ได้แก่

1. วิเคราะห์ผลการศึกษา
2. สรุปผลการศึกษา
3. ข้อเสนอแนะ

โดยรายละเอียดของทั้ง 3 ประเด็นมีดังต่อไปนี้

วิเคราะห์ผลการศึกษา

ดังที่ได้นำเสนอไว้ในบทที่ 2 การสร้างความร่วมมือ คือ กระบวนการทำงานขององค์กร ตั้งแต่ 1 องค์กรขึ้นไป ในลักษณะของพันธมิตรระหว่างช่วงระยะเวลาที่ต่างกัน โดยมีจุดประสงค์ เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหา ตลอดจนสร้างการเรียนรู้ และร่วมกันหาข้อตกลงบนฐานของความสมานฉันท์¹ ทั้งนี้หลังจากได้รับทราบการสร้างความร่วมมือระหว่างมูลนิธิกระจกเงากับกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เรียบร้อยแล้ว ผู้ศึกษาเห็นว่าถึงเวลาที่ต้องให้ความสำคัญกับการพิจารณาความสัมพันธ์ของทั้งสององค์กรว่าได้เป็นไปในลักษณะใด อีกทั้งสามารถตอบโจทย์ที่ได้ตั้งไว้ในบทที่ 1 ได้ดีเพียงไร

เพื่อให้สามารถมองเห็นภาพรวมของการสร้างความสัมพันธ์เพื่อต่อต้านการค้าแรงงาน ทาสบนเรือประมงที่เกิดขึ้น ก่อนเข้าสู่เนื้อหาของการวิเคราะห์รูปแบบการสร้างความร่วมมือ รวมทั้งกิจกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างมูลนิธิกระจกเงา กับกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ผู้ศึกษาใคร่ขอแนะนำเสนอเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรทั้งหมดโดยรวมดังนี้

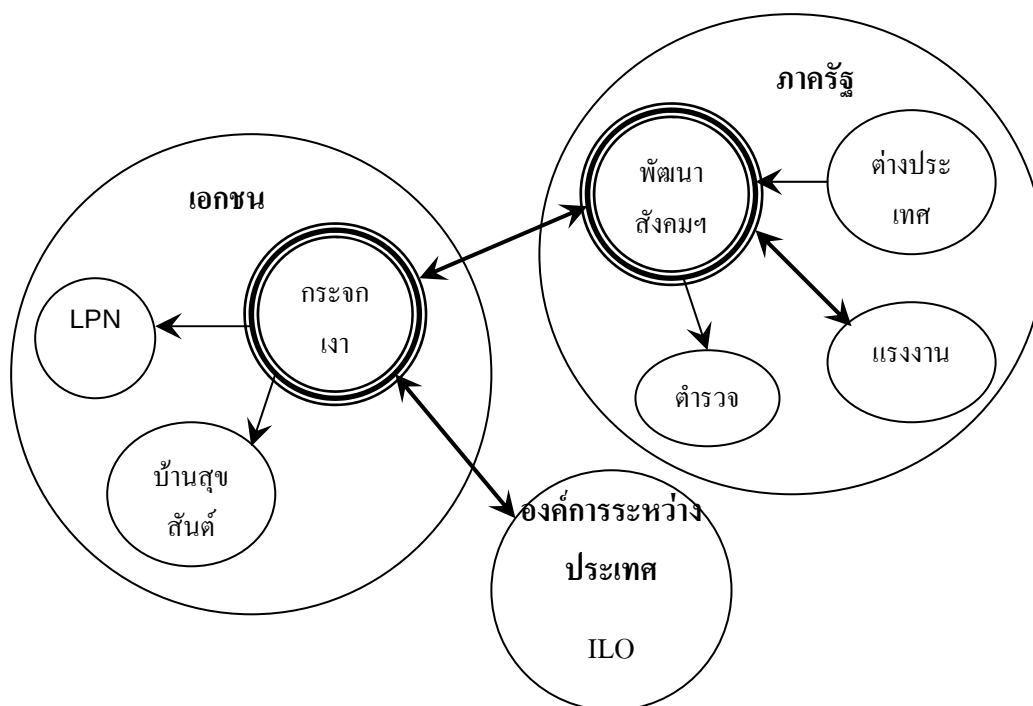
¹ Robert Agranoff and Michael McGuire, Collaborative Public Management: New Strategies for Local Governments (Washington, D.C.: Georgetown University Press, 2003), p. 4.

Michael McGuire, “Collaborative Public Management: Assessing What We Know and How We Know It,” Public Administration Review (December 2006):33.

Robert Agranoff, “Inside Collaborative Network: Ten Lessons for Public Managers,” Public Administration Review (December 2006):59.

ภาพที่ 5.1

เครือข่ายความร่วมมือเพื่อต่อต้านการค้าแรงงานทาสบนเรือประมง

จากภาพข้างต้นหากพิจารณาด้วยกรอบเครือข่ายความร่วมมือ สามารถกล่าวได้ว่ามูลนิธิกระเจกเงากับกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็น “ตัวตั้งตัวตี” ของการต่อต้านการค้าแรงงานทาสบนเรือประมงอย่างเห็นได้ชัด โดยทั้งสององค์กรได้สร้างความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างอิสระ ปราศจากการเข้ามาบีบหนทางขององค์การกลาง (Central Secretariat) รวมทั้งได้ถ้อยทีถ้อยอาศัยซึ่งกันและกันด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การสนับสนุนงบประมาณ การส่งผ่านข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น ทั้งนี้จากภาพสามารถสังเกตเห็นรูปแบบเครือข่ายอื่นที่ถูกขับเคลื่อนไปพร้อมๆ กับเครือข่ายในลักษณะแรกด้วย โดยเครือข่ายเหล่านั้นล้วนแสดงให้เห็นการเล่นบทบาทองค์การกลางในภาคเอกชนของมูลนิธิกระเจกเงา และบทบาทขององค์การกลางในภาครัฐของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทของการป้อนและรับข้อมูลสำคัญๆ รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหาย นอกจากนี้ทั้งสองได้เข้ามาบีบหนทางในการกระจายหน้าที่หรือความรับผิดชอบให้แก่องค์กรอื่น ๆ รวมด้วย ขณะที่องค์กรที่รายล้อมไม่ได้ติดต่อสัมพันธ์ระหว่างกันแต่อย่างใด อนึ่งมูลนิธิกระเจกเงายังเป็นเสมือนตัวเชื่อมองค์การแรงงานระหว่างประเทศซึ่งเป็นองค์การระหว่างประเทศขององค์กรเดียวเข้ามาในการปฏิบัติงานด้านนี้เช่นกัน ซึ่งความสัมพันธ์เป็นไปในลักษณะเดียวกับเครือข่ายความร่วมมือระหว่างมูลนิธิกระเจก กับ

กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กล่าวคือ ได้ก่อให้เกิดการปฏิบัติงานที่ปราศจาก
บทบาทขององค์กรกลาง รวมทั้งได้พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน โดยที่องค์กรแรงงานระหว่าง
ประเทศได้ให้ความช่วยเหลือด้านนิติกรและงบประมาณแก่มูลนิธิกระจกเงา ขณะที่มูลนิธิกระจกเงา
ได้ช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหาการใช้แรงงานประมงอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย

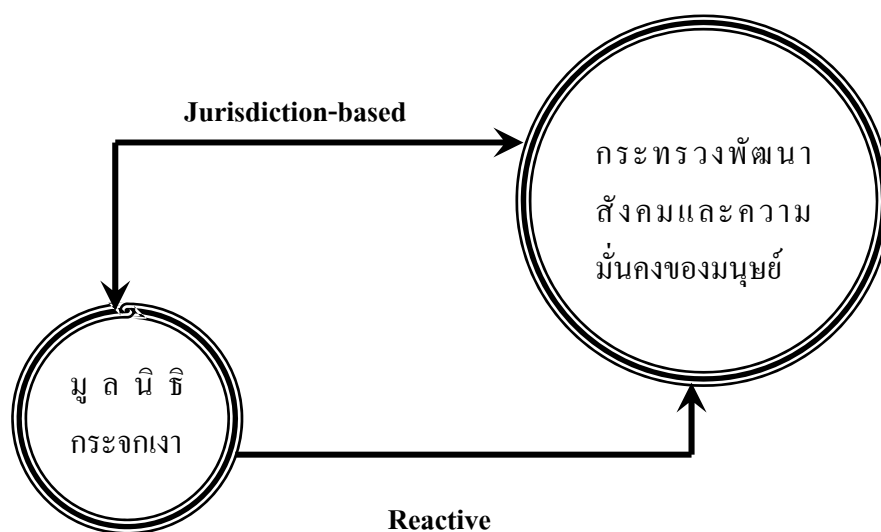
สำหรับเนื้อหาในส่วนแรกของบทนี้ ผู้ศึกษาได้หยิบยกกรอบแนวคิดการสร้างควม
ร่วมมือ (Collaboration) ของ Agranoff and McGuire (2003) มาประกอบการวิเคราะห์ โดยยึด 2
ประเด็นหลักซึ่งได้มีการนำเสนอไว้ คือ (1) รูปแบบการสร้างความร่วมมือ และ (2) กิจกรรมที่
เกิดขึ้นจากการสร้างความร่วมมือ ทั้งนี้แต่ละประเด็นมีรายละเอียดดังนี้

1. รูปแบบการสร้างความร่วมมือ

การสร้างความร่วมมือระหว่างมูลนิธิกระจกเงากับกระทรวงพัฒนาสังคมและความ
มั่นคงของมนุษย์สอดคล้องกับรูปแบบของ Agranoff and McGuire (2003) 2 ประเภท คือ Reactive
Model และ Jurisdiction-based Management Model ดังภาพที่ 5.2

ภาพที่ 5.2

รูปแบบการสร้างความร่วมมือระหว่างมูลนิธิกระจกเงากับ
กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

จากภาพสามารถสังเกตเห็นความแตกต่างเบื้องต้นของการสร้างร่วมมือทั้งสอง
รูปแบบระหว่างมูลนิธิกระจกเงา กับกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กล่าวคือ การ

สร้างร่วมมือแบบ Reactive ได้แสดงให้เห็นการส่งผ่านกิจกรรมจากมูลนิธิกระจกเงาไปยัง
กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในทิศทางเดียว ขณะที่การสร้างร่วมมือแบบ
Jurisdiction-based Management ได้แสดงให้เห็นทิศทางความสัมพันธ์ที่ทั้งสององค์กรมีต่อกัน
อนึ่งสามารถอธิบาย และวิเคราะห์ภาพข้างต้นให้ละเอียดมากยิ่งขึ้นดังนี้

ภาพที่ 5.3

วิเคราะห์รูปแบบการสร้างร่วมมือระหว่างมูลนิธิกระจกเงากับ
กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

ที่มา ดัดแปลงจาก Agranoff and McGuire, 2003, p. 45.

1.1 การสร้างร่วมมือแบบ Reactive Model คือ การให้ความร่วมมือแบบครั้งคราว
กล่าวคือ บางกิจกรรมองค์การอาจมีการให้ความร่วมมือ ขณะที่บางกิจกรรมอาจไม่กระตือรือร้นใน

การให้ความร่วมมือ อันนี้จากผลการศึกษาสามารถสังเกตได้ว่า การสร้างความร่วมมือระหว่างมูลนิธิกระจกเงากับกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ลักษณะนี้เกิดขึ้นระหว่าง พ.ศ. 2546 จนถึงก่อนเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2549

โดยในช่วงเวลาดังกล่าว มูลนิธิกระจกเงาได้ติดต่อไปยังกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เพื่อขอความช่วยเหลือในการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าว ทាំងนี้ทิศทางที่ได้รับกลับมาเป็นไปอย่างเป็นรูปธรรม แต่หลังจากมูลนิธิกระจกเงาได้พยายามดำเนินการติดต่อไปยังกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์อีกครั้ง เพื่อขอความช่วยเหลือให้แก่ผู้เสียหาย ตลอดจนขอให้เฝ้าระวังภัยที่เกิดจากการค้าแรงงานทาสบนเรือประมง ทำให้การตอบรับของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เกี่ยวกับประเด็นดังกล่าวกลับไม่มีความกระตือรือร้นในการให้ความร่วมมือ รวมทั้งไม่ได้ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายได้ดีตามที่มูลนิธิกระจกเงาคาดหวัง

ปัจจัยสำคัญซึ่งสามารถอธิบายปรากฏการณ์ของการสร้างความร่วมมือแบบ Reactive Model ประกอบด้วย²

1. องค์กรต่าง ๆ มีความเป็นอิสระต่อกันส่งผลให้สามารถดำเนินการสร้างขอบเขตขึ้นมาป้องกันตนเองจากอิทธิพลภายนอกองค์กรได้
2. การบริหารงานได้รับอิทธิพลจากแนวคิดแบ่งแยกฝ่ายบริหารออกจากฝ่ายปฏิบัติการ
3. องค์กรต่าง ๆ เห็นว่ากิจกรรมที่เกิดขึ้นจากการสร้างความร่วมมือ ไม่ได้อยู่ในขอบเขตภารกิจที่ตนเองต้องรับผิดชอบ หรือไม่เกี่ยวข้องกับภารกิจหลักขององค์กร
4. กิจกรรมที่เกิดขึ้นอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบและการดูแลขององค์กรใดองค์กรหนึ่งก่อนหน้าแล้ว

จากปัจจัยทั้ง 4 ประการข้างต้น ผู้ศึกษามีความเห็นว่า ปัจจัยความมีอิสระขององค์กร และปัจจัยของขอบเขตภารกิจสามารถอธิบายความไม่กระตือรือร้นในการให้ความร่วมมือ (โดยมีทิศทางมาจากกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นหลัก) ระหว่าง พ.ศ. 2546 จนถึงก่อนเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2549 ได้เป็นอย่างดี ดังนี้

---

² Robert Agranoff and Michael McGuire, Collaborative Public Management: New Strategies for Local Governments, pp. 61-62.

1.1.1 ความเป็นอิสระขององค์การ เนื่องด้วยกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นองค์การภาครัฐซึ่งมีความเป็นนิติบุคคลอยู่ในตัว (มีอำนาจในการออกกฎระเบียบตลอดจนบริหารงาน งบประมาณ และบุคลากรได้ด้วยตนเอง) นอกจากนี้เป็นองค์การที่มีขนาดใหญ่ ซึ่งมีหน่วยงานระดับกรมตั้งอยู่ทั้งในเขตกรุงเทพมหานคร และมีสำนักพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์กระจายตัวอยู่ในอีก 75 จังหวัดทั่วประเทศ โดยหน่วยงานดังกล่าวต่างทำหน้าที่รับผิดชอบงานด้านบริการสวัสดิการสังคมเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว ส่งผลให้กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เล็งเห็นความสำคัญของการสร้างความร่วมมือกับองค์การภายนอกน้อยมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างความร่วมมือกับมูลนิธิระจกเงาซึ่งเป็นองค์การภาคเอกชนไม่แสวงหาผลกำไร ตลอดจนเป็นองค์การที่มีขนาดเล็ก และไม่เป็นที่รู้จัก ณ ขณะนั้น จากสภาวะแวดล้อมดังกล่าวสามารถกล่าวได้ว่าความเป็นนิติบุคคลภาครัฐขนาดใหญ่ซึ่งมีการกิจเฉพาะอยู่แล้วเปรียบเสมือนขอบเขตอำนาจ ตลอดจนความเป็นอิสระของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในการปฏิบัติงานด้านบริการสังคม โดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพิงความร่วมมือจากมูลนิธิระจกเงาซึ่งเป็นองค์การเอกชนไม่แสวงหาผลกำไรขนาดเล็กอีก

1.1.2. ขอบเขตภารกิจขององค์การ จากเนื้อหาในบทที่แล้วเห็นได้ว่า เมื่อมูลนิธิระจกเงา ได้ติดต่อขอความร่วมมือไปยังกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เพื่อให้ดำเนินการช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้าแรงงานทาสบนเรือประมง ตลอดจนร่วมมือต่อต้านการค้ามนุษย์ในรูปแบบดังกล่าว ปรากฏว่าผลลัพธ์ที่ได้รับจากกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์กลับไม่เป็นไปตามความคาดหวัง ทั้งนี้หนึ่งในปัจจัยที่เข้ามามีอิทธิพลต่อทิศทางการตอบสนองจากบุคลากรภายในกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ คือ ข้อจำกัดในการรับรู้ถึงขอบเขตหน้าที่ และความรับผิดชอบ ที่ต้องมีต่อประเด็นการป้องกันและแก้ไขปัญหาค้ามนุษย์ของบุคลากรภายในกระทรวงเอง กล่าวคือ ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาความเข้าใจในการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหาย ตลอดจนการดำเนินการเพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์ของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ถูกจำกัดให้อยู่เฉพาะภายในกรอบของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก พ.ศ. 2540 เป็นหลัก (ผู้เสียหายต้องเป็นผู้หญิงและเด็กเพียงเท่านั้น) หมายความว่า การให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายจากการค้าแรงงานทาสบนเรือประมงในฐานะผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ไม่มีความเกี่ยวเนื่องกับภารกิจของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ด้วยการตีความเนื้อหาของพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวได้ส่งผลต่อความช่วยเหลือที่ผู้เสียหายควรได้รับจากกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ตามมา นอกจากนี้ด้วยขอบเขตภารกิจที่ถูกจำกัดดังกล่าว ความพยายามของมูลนิธิระจกเงาเพื่อสร้างความร่วมมือกับ

กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เกี่ยวกับการค้าแรงงานทาสบนเรือประมง จึงได้รับผลกระทบเช่นเดียวกัน

กล่าวโดยสรุปการสร้างความร่วมมือระหว่างมูลนิธิกระจกเงากับกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์แบบ Reactive Model เกิดขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2546 ถึงช่วงเวลาก่อนเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2549 โดยทิศทางของความไม่กระตือรือร้นในการให้ความร่วมมือมาจากกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ทั้งนี้ปัจจัยหลักที่เข้ามากระทบต่อการสร้างความร่วมมือระหว่างสององค์กร ได้แก่ ความเป็นอิสระขององค์กร และขอบเขตภารกิจพื้นฐานที่องค์กรต้องรับผิดชอบ

1.2 การสร้างร่วมมือแบบ Jurisdiction-based Management Model เป็นการสร้างความร่วมมือที่เกิดขึ้นหลังจากที่กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้เริ่มตระหนักถึงความสำคัญของการค้าแรงงานทาสบนเรือประมง (ในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2549) หลังจากนั้นเริ่มดำเนินกิจกรรมร่วมกับมูลนิธิกระจกเงา คือ ตั้งแต่วันที่ 14 มิถุนายน พ.ศ. 2550 เป็นต้นมา

ทั้งนี้ตามกรอบแนวคิดการสร้างร่วมมือ (Collaboration) ของ Agranoff and McGuire³ การสร้างร่วมมือแบบ Jurisdiction-based Management Model มีลักษณะสำคัญดังนี้

1. เป็นการเปิดโอกาสให้องค์การต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง โดยองค์กรเหล่านั้นต้องมีเป้าหมายของตนเองเป็นทุนเดิมอยู่ก่อนหน้าเรียบร้อยแล้ว
2. เป็นความร่วมมือเพื่อสร้างเป้าหมาย และภารกิจของกลุ่ม
3. เป็นการพึ่งพาอาศัย แบ่งปันทรัพยากรร่วมกัน เช่น งบประมาณ ข้อมูล และผู้เชี่ยวชาญ
4. มีการปรับเปลี่ยนตนเองเพื่อให้สามารถตอบสนองเป้าหมายที่ได้ร่วมกันกำหนด
5. มีการวางแผนกลยุทธ์ (ระบุพันธกิจ ชี้แจงภารกิจ ประเมินสิ่งแวดล้อมภายในและภายนอก)
6. มีการเจรจาต่อรอง

---

³ Robert Agranoff and Michael McGuire, Collaborative Public Management: New Strategies for Local Governments, pp. 48-53.

จากลักษณะการสร้างร่วมมือแบบ Jurisdiction-based Management Model ทั้ง 6 ประการข้างต้น เมื่อนำมาพิจารณาประเด็นการสร้างร่วมมือระหว่างมูลนิธิกระจกเงากับกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เพื่อต่อต้านการค้าแรงงานทาสบนเรือประมง ตลอดช่วงระยะเวลา 11 เดือนโดยประมาณที่ผ่านมา สามารถสังเกตเห็นได้ว่าการสร้างร่วมมือที่เกิดขึ้นสอดคล้องกับลักษณะรูปแบบ Jurisdiction-based Management Model เพียง 2 ประการ เท่านั้น ได้แก่ (1) การสร้างร่วมมือเนื่องจากทั้งสององค์การมีเป้าหมายของตนเองเรียบร้อยแล้ว และ (2) การพึ่งพาอาศัยโดยแลกเปลี่ยนทรัพยากรที่แต่ละองค์การมีอยู่ ซึ่งสามารถวิเคราะห์แต่ละประเด็นได้ดังนี้

1.2.1 การสร้างร่วมมือเนื่องจากทั้งสององค์การมีเป้าหมายของตนเองเรียบร้อยแล้ว

จากเนื้อหาในส่วนของความเป็นมาของการสร้างร่วมมือเพื่อต่อต้านการค้าแรงงานทาสบนเรือประมงในบทที่ 4 สังเกตเห็นได้ว่า การตระหนักถึงความสำคัญของการค้าแรงงานทาสบนเรือประมงเกิดขึ้นครั้งแรกภายในมูลนิธิกระจกเงา เมื่อปี พ.ศ. 2546 หลังจากนั้นมูลนิธิจึงมีเป้าหมายที่จะสื่อสารให้สังคมโดยรอบรับทราบ พร้อมทั้งขอความร่วมมือไปยังกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์⁴ เพื่อช่วยกันป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าว ขณะที่กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์กลับเริ่มตระหนักถึงความสำคัญ รวมทั้งความร้ายแรงของปัญหาดังกล่าว หลังจากได้รับทราบเหตุการณ์ลูกเรือประมง “ประภาสนาวิ” ได้เสียชีวิตจำนวนมาก กลางปี พ.ศ. 2549⁵ ส่งผลให้กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จึงมีเป้าหมายในทิศทางเดียวกับมูลนิธิกระจกเงา โดยในระยะแรก ปรากฏว่ากระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เริ่มประสานงานกับหน่วยงานภายในก่อน เช่น สำนักพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในพื้นที่ หลังจากนั้นจึงขยายการปฏิบัติงานร่วมกับองค์การภายนอก หรือมูลนิธิกระจกเงา

⁴ สัมภาษณ์ เอกลักษณ์ ห่อหมกแซ, หัวหน้าศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการค้ามนุษย์, 1 เมษายน 2551.

⁵ สัมภาษณ์ เอกลักษณ์ ห่อหมกแซ, หัวหน้าศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการค้ามนุษย์, 1 เมษายน 2551.

สัมภาษณ์ นักสังคมสงเคราะห์ สำนักพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดสมุทรสาคร, 23 เมษายน 2551.

1.2.2 การพึ่งพาอาศัยโดยแลกเปลี่ยนทรัพยากรที่แต่ละองค์กรมีอยู่ จากกรอบแนวคิดของ Agranoff and McGuire⁶ ทรัพยากรที่สามารถแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันได้ อาทิ งบประมาณ ข้อมูล และผู้เชี่ยวชาญ เป็นต้น ทั้งนี้จากการศึกษาการสร้างความร่วมมือระหว่างมูลนิธิกระจกเงากับกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สามารถสังเกตได้อย่างเด่นชัดว่าทรัพยากรที่ได้มีการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน ประกอบด้วย งบประมาณ ข้อมูล และบุคลากรหรือผู้เชี่ยวชาญ เช่นเดียวกับกรอบแนวคิดที่ได้มีการนำเสนอไว้ โดยการพึ่งพาอาศัยงบประมาณเกิดขึ้น 2 ครั้ง ตามโครงการที่มูลนิธิกระจกเงาได้วางแผนแล้วยื่นเสนอแก่กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

ขณะที่การพึ่งพาอาศัยข้อมูลข่าวสาร ปรากฏว่าการส่งผ่านข้อมูลจากมูลนิธิกระจกเงาไปยังกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เกิดขึ้นบ่อยครั้งกว่าการส่งผ่านข้อมูลข่าวสารจากกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์กลับมายังมูลนิธิกระจกเงา ทั้งนี้ข้อมูลข่าวสารที่ได้มีการพึ่งพาอาศัยกัน ได้แก่ จำนวนบุคคลสูญหายที่ต้องสงสัยว่าได้ตกเป็นผู้เสียหายในกระบวนการดำเนินงานบนเรือประมง ลักษณะการล่องลอยผู้เสียหาย และสภาพความเป็นอยู่ของผู้เสียหาย เป็นต้น

ในส่วนของการพึ่งพาอาศัยบุคลากรและผู้เชี่ยวชาญ ปรากฏว่าได้เกิดขึ้นทั้งในการปฏิบัติงานภาคสนาม และการประชุมสัมมนา กล่าวคือ ในการปฏิบัติงานภาคสนาม สำนักพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้จัดสรรบุคลากรขององค์กรซึ่งทราบข้อมูลเฉพาะเกี่ยวกับพื้นที่ให้แก่มูลนิธิกระจกเงา ขณะที่ในส่วนของการประชุมสัมมนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสัมมนาแบบไม่เป็นทางการ มูลนิธิกระจกเงาได้มีบทบาทในการจัดสรรผู้เชี่ยวชาญซึ่งทราบข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานทาสบนเรือประมงเป็นอย่างดีไปให้ความรู้แก่หน่วยงานของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ด้วยเช่นกัน

ด้วยลักษณะของการสร้างความร่วมมือ 2 ประการที่ได้นำเสนอไปข้างต้น (การสร้างความร่วมมือเนื่องจากทั้งสององค์กรมีเป้าหมายของตนเองเรียบร้อยแล้ว และการพึ่งพาอาศัยโดยแลกเปลี่ยนทรัพยากรที่แต่ละองค์กรมีอยู่) ผู้ศึกษาจึงพิจารณาว่าเป็นการสร้างความร่วมมือตามแนวทางของ Jurisdiction-based Management Model

---

⁶ Robert Agranoff and Michael McGuire, *Collaborative Public Management: New Strategies for Local Governments*, pp. 48-53.

จากการวิเคราะห์รูปแบบการสร้างความร่วมมือระหว่างมูลนิธิกระจกเงากับกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์โดยใช้กรอบแนวคิดการสร้างความร่วมมือ (Collaboration) ของ Agranoff and McGuire ที่ได้มีการนำเสนอไว้ในปี ค.ศ. 2003 สามารถสรุปได้ว่าการสร้างความร่วมมือที่เกิดขึ้นระหว่างสององค์กรดังกล่าวมี 2 รูปแบบ คือ Reactive Model และ Jurisdiction-based Management Model โดยการสร้างร่วมมือที่สอดคล้องกับรูปแบบ Reactive Model ได้แก่ ปัจจัยความมีอิสระขององค์กร และปัจจัยของขอบเขตภารกิจพื้นฐานที่มีอย่างจำกัดของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ขณะที่การสร้างร่วมมือที่สอดคล้องกับรูปแบบ Jurisdiction-based Management Model ได้แก่ การสร้างร่วมมือเนื่องจากทั้งสององค์กรมีเป้าหมายของตนเองเรียบร้อยแล้ว และการพึ่งพาอาศัยโดยแลกเปลี่ยนทรัพยากรที่แต่ละองค์กรมีอยู่

อนึ่งผู้ศึกษาเห็นว่าการสร้างร่วมมือในรูปแบบอื่น ๆ ที่ Agranoff and McGuire ได้นำเสนอไว้ นอกเหนือจากสองรูปแบบที่ได้กล่าวไป ยังไม่สามารถอธิบายลักษณะการสร้างร่วมมือระหว่างมูลนิธิกระจกเงากับกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ที่ผ่านมาได้ ไม่ว่าจะเป็น (1) Contented Model หรือรูปแบบที่แสดงความเห็นแก่ตัวขององค์กร ด้วยการพยายามรักษาผลประโยชน์ของตนเองให้มากที่สุด และเลือกร่วมมือกับองค์กรที่จะสามารถสร้างความสำเร็จเติบโตให้กับตนเองได้เพียงเท่านั้น (2) Abstinence Model หรือรูปแบบของการป้องกันตนเองไม่ให้ถูกผนวกเข้าไปในกระบวนการสร้างร่วมมือ ซึ่งเปรียบเสมือนความพยายามจากองค์กรใดองค์กรหนึ่งเพื่อหลีกเลี่ยงการสร้างร่วมมือ (3) Top-Down Model หรือการสร้างร่วมมือแบบสั่งการ หรือตามสายการบังคับบัญชา โดยการสร้างร่วมมือรูปแบบนี้สามารถใช้บรรยายได้เฉพาะการสร้างร่วมมือระหว่างองค์กรระดับบนและองค์กรระดับต่ำกว่า ซึ่งโดยทั่วไปเป็นรูปแบบของการสร้างร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ภายในองค์กรเดียวกัน มิใช่วิสัยของการปฏิบัติงานระหว่างองค์กรภาครัฐกับองค์กรเอกชนไม่แสวงหาผลกำไร (NGO) และ (4) Donor-Recipient Model หรือการสร้างร่วมมือระหว่างองค์กรซึ่งให้เงินสนับสนุน (Granter) กับองค์กรที่รับเงินสนับสนุน (Grantee) ทั้งนี้ถึงแม้ว่าการสร้างร่วมมือแบบ Donor-Recipient Model มีแนวโน้มที่เกือบจะสามารถอธิบายความร่วมมือซึ่งเกิดขึ้นได้บ้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีการให้เงินสนับสนุนการดำเนินโครงการซึ่งได้นำเสนอไว้ในบทที่แล้ว ทว่าหากพิจารณาบ่อเกิดของโครงการดังกล่าว กลับไม่สอดคล้องกับแนวทางของการสร้างร่วมมือแบบ Donor-Recipient Model กล่าวคือ โครงการมิได้เริ่มต้นขึ้นจากเจตนารมณ์ขององค์กรซึ่งต้องการจัดงบประมาณ หรือบริจาคเงินของตนเองให้แก่องค์กรซึ่งรับเงินสนับสนุน เพื่อคาดหวังให้นำ

เจตนารมณ์ดังกล่าวไปปฏิบัติ แต่กลับถูกเริ่มต้นขึ้นโดยองค์การซึ่งรับเงินสนับสนุน ที่เข้ามาผลักดันให้องค์การซึ่งมีงบประมาณด้านการช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์อยู่แล้ว กระจายงบประมาณในส่วนนี้มายังโครงการของตนเอง เนื่องจากการเล็งเห็นว่าประเด็นการค้าแรงงานทาสบนเรือประมงเข้าข่ายการค้ามนุษย์ ฉะนั้นผู้เสียหายจากวิกฤติดังกล่าวจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือจากงบประมาณในส่วนนี้เช่นเดียวกัน ซึ่งสังเกตได้ว่าแนวทางมีลักษณะกลับซ้ำกับการสร้างความร่วมมือแบบ Donor-Recipient Model

ด้วยเหตุผลข้างต้น สามารถยืนยันได้ว่าการสร้างความร่วมมือทั้ง 4 รูปแบบ (Contented Model, Abstinence Model, Top-Down Model และ Donor-Recipient Model) ยังไม่สามารถอธิบายลักษณะความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างมูลนิธิกระจกเงากับกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เกี่ยวกับประเด็นการต่อต้านการค้าแรงงานทาสบนเรือประมงตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาได้

2. กิจกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างการสร้างความร่วมมือ

ตามทัศนะของ Agranoff and McGuire⁷ กิจกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างการสร้างความร่วมมือประกอบด้วย 5 กิจกรรมสำคัญ ได้แก่

1. การแสวงหาข้อมูล โดยเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะพื้นฐาน ตลอดจนการปฏิบัติงานขององค์กรอื่น การช่วยเหลือทางเทคนิค การสนับสนุนทางการเงิน ความชำนาญ และบุคลากร
2. การแสวงหาการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เกิดความเหมาะสม เช่น เปลี่ยนกฎ ระเบียบ เพื่อให้เกิดความยืดหยุ่น ทั้งนี้กิจกรรมดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้หลังจากได้มีการสร้างความร่วมมือเพื่อระบุแนวทางการปฏิบัติงานเรียบร้อยแล้ว
3. การกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ร่วมกัน เช่น การทำข้อตกลง (Agreement) การร่วมตัดสินใจ เพื่อให้เกิดเป้าหมายที่สอดคล้องกัน
4. การแลกเปลี่ยนทรัพยากร ซึ่งจะเกิดขึ้นอย่างเด่นชัดเมื่อมีการร่วมกันระบุเป้าหมายแล้ว ทั้งนี้้องค์การที่ต้องใช้ทรัพยากรจะปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรที่ต้องการสนับสนุนด้านทรัพยากร โดยในท้ายที่สุดองค์กรแต่ละองค์กรจะได้รับประโยชน์ร่วมกันไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่ง

---

⁷ Robert Agranoff and Michael McGuire, Collaborative Public Management: New Strategies for Local Governments, pp. 69-85.

5. การสร้างโครงการร่วมกันในระยะสั้น หรือในระยะยาว

ทั้งนี้จากผลการศึกษาการสร้างความร่วมมือระหว่างมูลนิธิกระจกเงากับกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สังเกตได้ว่ากิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้ร่วมกันปฏิบัติสอดคล้องกับ 3 กิจกรรมข้างต้น คือ (1) การแสวงหาข้อมูล (2) การแลกเปลี่ยนทรัพยากร และ (3) การสร้างโครงการร่วมกัน โดยทั้งสามประเด็นสามารถขยายความได้ดังนี้

2.1 การแสวงหาข้อมูล จากผลการศึกษาพบว่า การแสวงหาข้อมูลซึ่งเกิดขึ้นระหว่างการสร้างความร่วมมือระหว่างมูลนิธิกระจกเงากับกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์มี 2 ลักษณะด้วยกัน คือ การแสวงหาข้อมูลโดยวิธีการสัมมนาร่วมกัน (ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ) และการแสวงหาข้อมูลโดยการปฏิบัติงานภาคสนาม ซึ่งประเด็นที่ได้มีการนำเสนอให้แต่ละฝ่ายรับทราบซึ่งกันและกัน

นอกจากเกี่ยวกับความสำคัญของปัญหา วิธีการดำเนินงานบนเรือประมงแล้ว ยังได้มีการค้นหาแนวทางปฏิบัติระหว่างกันร่วมด้วย จากการแสวงหาข้อมูลข่าวสารดังกล่าวส่งผลให้ขอบเขตการรับรู้เกี่ยวกับประเด็นปัญหาการค้าแรงงานทาสบนเรือประมงเพิ่มมากขึ้น ตลอดจนสามารถค้นหาแนวทางต่อต้านได้ดียิ่งขึ้น

2.2 การแลกเปลี่ยนทรัพยากร จากผลการศึกษาการสร้างความร่วมมือสังเกตได้ว่า ลักษณะของกิจกรรมดังกล่าวได้สอดคล้องกับหลักการที่ Agranoff and McGuire ได้นำเสนอไว้ กล่าวคือ การแลกเปลี่ยนทรัพยากรสามารถเห็นได้ชัดเจนเมื่อองค์กรต่าง ๆ ซึ่งร่วมมือกันได้ดำเนินการระบุเป้าหมายการปฏิบัติงานก่อนหน้าเรียบร้อยแล้ว ซึ่งประเด็นดังกล่าวได้เกิดขึ้นจริง กล่าวคือ หลังจากกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์มีเป้าหมายสอดคล้องกับเป้าหมายของมูลนิธิกระจกเงาซึ่งเกิดขึ้นก่อนหน้านี้ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จึงรับโครงการของมูลนิธิกระจกเงามาพิจารณา แล้วจัดสรรงบประมาณเพื่อดำเนินโครงการ โดยกิจกรรมที่เกิดขึ้นถือเป็นการแลกเปลี่ยนทรัพยากรขั้นปฐมภูมิสำหรับการสร้างร่วมมือของทั้งสององค์กร หลังจากนั้นการแลกเปลี่ยนทรัพยากรอื่น ๆ เริ่มเกิดขึ้นตามมา เช่น ข้อมูลข่าวสาร บุคลากรและผู้เชี่ยวชาญ เป็นต้น โดยผู้ศึกษาได้วิเคราะห์รวมไว้ในส่วนของการวิเคราะห์การสร้างร่วมมือแบบ Jurisdiction-based Management Model แล้วข้างต้น

2.3 การสร้างโครงการร่วมกัน จากเนื้อหาในบทที่ 4 ถึงแม้การดำเนินโครงการสัมมนา “วิกฤติแรงงานทาส...ธุรกิจเถื่อนบนเรือประมง” และโครงการ “คุ้มครองสิทธิแรงงานประมงนอก

น่านน้ำ” ซึ่งเป็นโครงการระยะสั้นทั้งสองโครงการ ได้อยู่ภายใต้การดูแล ตลอดจนความรับผิดชอบของมูลนิธิกระจกเงาเป็นหลัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งขั้นตอนการร่างโครงการ การคัดสรรกิจกรรม รวมทั้งการวางแผนทางของการปฏิบัติงาน จนอาจทำให้เกิดการกังขาได้ว่าโครงการทั้งสองเป็นกิจกรรมที่มูลนิธิกระจกเงาได้ดำเนินการเพียงองค์การเดียว แต่หากพิจารณาด้วยกรอบแนวคิดว่าด้วยกิจกรรมที่เกิดขึ้นจากการสร้างความร่วมมือ กลับเห็นว่าโครงการทั้งสองเป็นอีกวิธีการสร้างความร่วมมือระหว่างมูลนิธิกระจกเงากับกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เนื่องจากกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้เข้าร่วมขับเคลื่อน โครงการทั้งสองเช่นกัน โดยอยู่ในฐานะผู้สนับสนุนทางการเงิน

โดยภาพรวม กิจกรรมที่เกิดขึ้นจากการสร้างความร่วมมือระหว่างมูลนิธิกระจกเงากับกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เมื่อพิจารณาตามกรอบแนวคิดการสร้างความร่วมมือ (Collaboration) ของ Agranoff and McGuire ในปี ค.ศ. 2003 ประกอบด้วย 3 กิจกรรม คือ การแสวงหาข้อมูล การแลกเปลี่ยนทรัพยากร และการสร้างโครงการร่วมกัน ขณะที่กิจกรรมอื่น ๆ ตั้งแต่ พ.ศ. 2546 ถึงวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2551 ซึ่งได้แก่ การปรับเปลี่ยนเพื่อให้เกิดความเหมาะสม ยังไม่มีการปฏิบัติให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรม กล่าวคือ แต่ละองค์การยังคงยึดติดกับวัฒนธรรมการทำงานภายในองค์การแบบเดิม ๆ ยังไม่มีการแก้ไขเพื่อให้สอดคล้องกันเท่าที่ควร ในส่วนของการกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ร่วมกันยังไม่เกิดขึ้นเช่นเดียวกัน (ในช่วงเวลาดังกล่าว) ถึงแม้ได้มีการสัมมนาร่วมกันก็ตาม แต่ยังเป็นเพียงการสร้างความรู้ความเข้าใจ รวมทั้งการสร้างความตระหนักให้แก่องค์กรที่เข้าร่วมการสัมมนาเพียงเท่านั้น ยังไม่มีการร่วมมือประเมินสถานการณ์ แสวงหาทางเลือกเพื่อแก้ไขปัญหา ตลอดจนตัดสินใจเลือกทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดร่วมกันตามแนวทางของการกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ เพราะฉะนั้นผู้ศึกษาจึงเห็นว่ากิจกรรมทั้งสองยังไม่สอดคล้องกับแนวคิดการสร้างความร่วมมือตามทัศนะของ Agranoff and McGuire

สุดท้ายนี้ สามารถสังเกตได้ว่าการสร้างความร่วมมือเพื่อต่อต้านการค้าแรงงานทาสบนเรือประมงระหว่างมูลนิธิกระจกเงา กับกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เริ่มต้นด้วยความไม่กระตือรือร้นตามรูปแบบของ Reactive Model โดยเฉพาะอย่างยิ่งท่าทีที่ได้รับจากกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ อย่างไรก็ตามหลังจากวันที่ 14 มิถุนายน 2550 เป็นต้นมา การสร้างความร่วมมือระหว่างทั้งสององค์การได้เปลี่ยนไปในทิศทางที่ดีขึ้น สอดคล้องกับรูปแบบของ Jurisdiction-based Management Model นอกจากนี้ระหว่างการสร้างความร่วมมือ

ปรากฏว่าได้มีการนำกิจกรรมหลัก 3 กิจกรรมมาประยุกต์ใช้ คือ การแสวงหาข้อมูล การแลกเปลี่ยนทรัพยากร และการสร้างโครงการร่วมกันทั้งระยะสั้นและระยะยาว

สรุปผลการศึกษา

ภาคินพนธ์เรื่อง “การสร้างความร่วมมือเพื่อต่อต้านการค้าแรงงานทาสบนเรือประมง” เน้นศึกษาการสร้างความสัมพันธ์เพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์รูปแบบใหม่ในอุตสาหกรรมประมงนอกน่านน้ำ ระหว่างมูลนิธิกระจกเงากับกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. รับทราบความเป็นมาของการสร้างความร่วมมือระหว่างมูลนิธิกระจกเงา กับกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ตลอดจนรับทราบจำนวนองค์การต่าง ๆ ที่เข้าร่วมการสร้างความร่วมมือเพื่อต่อต้านการค้าแรงงานทาสบนเรือประมง ณ ปัจจุบัน
2. ศึกษากิจกรรม หรือวิธีการสร้างร่วมมือที่ทั้งสององค์การได้นำมาประยุกต์ใช้
3. ศึกษาบทบาท ความรับผิดชอบในการดำเนินงานเพื่อต่อต้านการค้าแรงงานทาสบนเรือประมงของมูลนิธิกระจกเงา กับกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
4. ศึกษาผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการสร้างร่วมมือ

ทั้งนี้ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Study) โดยแบ่งลักษณะการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 2 ประเภท คือ การเก็บข้อมูลระดับปฐมภูมิ และการเก็บข้อมูลระดับทุติยภูมิ ในส่วนของการเก็บข้อมูลแบบปฐมภูมิ ผู้ศึกษาได้ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) บุคลากรที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการสร้างร่วมมือทั้งจากมูลนิธิกระจกเงา และจากกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จำนวนทั้งสิ้น 7 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 70 ของประชากรเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ โดยเครื่องมือของการศึกษาอยู่ในรูปแบบการตั้งคำถามลักษณะปลายเปิดหรือกึ่งโครงสร้าง ซึ่งยึดกรอบแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างร่วมมือ (Collaboration) เป็นหลัก หลังจากนั้นผู้ศึกษาได้ดำเนินการนำเสนอผลการศึกษา และวิเคราะห์การสร้างร่วมมือระหว่างสององค์การดังกล่าว ด้วยกรอบแนวคิดการสร้างร่วมมือ (Collaboration) ของ Agranoff and McGuire ซึ่งได้มีการนำเสนอไว้ในปี ค.ศ. 2003

สรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์

1. ความเป็นมาของการสร้างความร่วมมือ ตลอดจนองค์การต่าง ๆ ที่เข้าร่วมการสร้างความร่วมมือ จากการศึกษาพบว่า การสร้างความร่วมมือระหว่างมูลนิธิกระจกเงากับกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์สามารถแบ่งระยะเวลาออกเป็น 3 ช่วงด้วยกัน คือ

ระยะก่อตั้ง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 ถึงก่อนเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2549 โดยมูลนิธิกระจกเงาได้เริ่มต้นการแจ้งข้อมูลข่าวสารให้แก่กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้รับทราบ และตื่นตัวกับการค้ำนุชรูปแบบใหม่

ระยะตื่นตัว เริ่มขึ้นในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2549 เหตุการณ์ “เรือประภาสนาวี” ได้เข้ามาเปลี่ยนความสนใจของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กล่าวคือจากการวางแผนทางการปฏิบัติงานแบบไม่กระตือรือร้นกลับกลายมาเป็นการตื่นตัวและตระหนักถึงความสำคัญของการค้าแรงงานทาสบนเรือประมง

ระยะสร้างความร่วมมืออย่างจริงจัง เริ่มตั้งแต่วันที่ 14 เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2550 จนถึงปัจจุบัน โดยกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้จัดสรรงบประมาณให้แก่มูลนิธิกระจกเงา เพื่อดำเนินโครงการขึ้นแรก โดยผลผลิตที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติโครงการดังกล่าว ได้แก่ การปฏิบัติงานภาคสนาม การสัมมนาร่วมกัน ทั้งนี้ผลผลิตเหล่านั้นได้เอื้ออำนวยให้การสร้างความร่วมมือระหว่างทั้งสององค์การแน่นแฟ้นมากขึ้น

ในส่วนขององค์การที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการสร้างความร่วมมือ ได้แก่ องค์การแรงงานระหว่างประเทศ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงแรงงาน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มูลนิธิกระจกเงา เครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน ศูนย์กักขังผู้เดินทางทะเล (บ้านสุขสันต์) จังหวัดสงขลา

ท่ามกลางองค์การต่าง ๆ ที่ได้นำเสนอไว้ข้างต้น ปรากฏว่าองค์การที่มีบทบาทหลัก หรือเปรียบเสมือนแกนกลางในการขับเคลื่อนการต่อต้านการค้าแรงงานทาสบนเรือประมง คือ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และมูลนิธิกระจกเงา

2. กิจกรรม หรือวิธีการสร้างความร่วมมือ ประกอบด้วย 5 กิจกรรมได้แก่ (1) การดำเนินโครงการจำนวน 2 โครงการด้วยกัน คือ โครงการสัมมนา “วิกฤติแรงงานทาส...ธุรกิจเถื่อนบนเรือประมง” และโครงการ “คุ้มครองสิทธิแรงงานประมงนอกน่าน” (2) การสัมมนาร่วมกันทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ (3) การสนับสนุนข้อมูลข่าวสาร (4) การปฏิบัติงานภาคสนาม และ (5)

การให้ความช่วยเหลือผู้เสียหาย ทั้งนี้ท่ามกลางกิจกรรมที่เกิดขึ้นทั้ง 5 ลักษณะ ปรากฏว่าสอดคล้องกับกรอบแนวคิดการสร้างความร่วมมือ (Collaboration) ซึ่ง Agranoff and McGuire (2003) ได้นำเสนอไว้ 3 ลักษณะด้วยกัน คือ (1) การแสวงหาข้อมูล (2) การแลกเปลี่ยนทรัพยากร และ (3) การสร้างโครงการร่วมกัน โดยกิจกรรมการแสวงหาข้อมูลเกี่ยวกับการสัมมนา รวมทั้งการปฏิบัติงานภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูลระหว่างมูลนิธิกระเจงกเากับกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ขณะที่กิจกรรมการแลกเปลี่ยนทรัพยากร ได้แก่ งบประมาณ ข้อมูลข่าวสาร การมอบหมายให้บุคลากรเข้าร่วมการปฏิบัติงานภาคสนาม ตลอดจนการจัดผู้เชี่ยวชาญไปให้ความรู้แก่องค์กรอื่น และสุดท้ายการสร้างโครงการร่วมกันในฐานะผู้ดูแลรับผิดชอบโครงการ กับผู้สนับสนุนงบประมาณ

3. บทบาท ความรับผิดชอบในการดำเนินงาน ซึ่งผู้ศึกษาได้จำแนกตามกิจกรรมที่มูลนิธิกระเจงกเา และกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้ดำเนินการร่วมกันตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา เนื่องจากผู้ศึกษาพบว่ากิจกรรมแต่ละชนิดที่เกิดขึ้นก่อให้เกิดบทบาทและความรับผิดชอบที่แตกต่างกัน ซึ่งบทบาทและความรับผิดชอบมีดังนี้

3.1 การดำเนินโครงการ โดยกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เข้ามามีบทบาทในการพิจารณาเห็นชอบและอนุมัติงบประมาณให้แก่มูลนิธิกระเจงกเา ตลอดจนรับทราบการปฏิบัติงานเป็นระยะ

ส่วนมูลนิธิกระเจงกเามีบทบาทในการออกแบบโครงการเพื่อขอรับเงินสนับสนุน หลังจากได้มีการจัดสรรงบประมาณเรียบร้อยแล้ว มูลนิธิกระเจงกเาต้องรายงานความคืบหน้าของ การปฏิบัติงานให้แก่กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์รับทราบอย่างสม่ำเสมอ

3.2 การสัมมนาร่วมกัน ในส่วนการสัมมนาร่วมกันอย่างเป็นทางการ มูลนิธิกระเจงกเามีบทบาทเป็นเจ้าภาพ จัดเตรียมงานและคัดเลือกหัวข้อเพื่อการสัมมนา ขณะที่กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์มีบทบาทในการเป็นประธานกล่าวเปิดการสัมมนา ตลอดจนการเป็นวิทยากรสำหรับการเสวนา เป็นต้น ขณะที่ในการสัมมนาร่วมกันอย่างไม่เป็นทางการซึ่งจัดโดยสำนักพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดสมุทรปราการ มูลนิธิกระเจงกเาได้รับบทบาทวิทยากร เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่องค์กรที่เข้าการสัมมนา

3.3 การสนับสนุนข้อมูลข่าวสาร บทบาทหลักในการสนับสนุนข้อมูลต้องตกอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของมูลนิธิกระเจงกเา เนื่องจากมีลักษณะการทำงานเชิงรุก และเป็นกันเองกับสังคมรอบข้าง ด้วยลักษณะการปฏิบัติงานดังกล่าวจึงส่งผลให้มูลนิธิกระเจงกเามีจำนวนข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์มากกว่าที่

กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์มีอยู่ ส่งผลให้มูลนิธิกระจกเงาต้องส่งผ่านข้อมูลดังกล่าวให้แก่กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เรื่อยมา

3.4 การปฏิบัติงานภาคสนาม จากผลการศึกษาพบว่า มูลนิธิกระจกเงามีบทบาทเชิงรุกและเริ่มต้นเชิญชวนกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ก่อน ขณะที่กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์มีบทบาทตั้งรับและให้ความช่วยเหลือเมื่อมูลนิธิกระจกเงาร้องขอมาเท่านั้น

3.5 การให้ความช่วยเหลือผู้เสียหาย มูลนิธิกระจกเงาเป็นเพียงองค์กรการแรกรับกล่าวคือ มีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือเบื้องต้น เช่น การนำผู้เสียหายไปแจ้งความแก่ผู้เสียหาย หลังจากนั้นต้องดำเนินส่งมอบผู้เสียหายให้แก่กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ต่อไป เพื่อให้ผู้เสียหายได้รับความช่วยเหลือระยะยาวจากกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

4. ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการสร้างความร่วมมือ ประกอบด้วยผลลัพธ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของทั้งสององค์กร และผลลัพธ์ที่เป็นอุปสรรค โดยผลลัพธ์ที่เป็นประโยชน์ ได้แก่ (1) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการค้าแรงงานทาสบนเรือประมงเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้ความเข้าใจของบุคลากรภายในกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และ (2) ขอบเขตการปฏิบัติงานขยายมากขึ้น ขณะที่ผลลัพธ์ที่เป็นอุปสรรคซึ่งเกิดจากกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นหลัก ได้แก่ (1) ความเพิกเฉยในการให้ความร่วมมือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างการสร้างความร่วมมือในระยะแรก (2) ความล่าช้าในการให้ความร่วมมือ เนื่องจากต้องรอการตัดสินใจจากส่วนกลาง ตลอดจนการต้องรับผิดชอบภารกิจจำนวนมาก และ (3) การขาดความเข้าใจซึ่งกันและกัน เนื่องจากทั้งสององค์กรมีลักษณะการปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน

อนึ่งจากการผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ เมื่อพิจารณาพร้อมกับกรอบแนวคิดการสร้างความร่วมมือ (Collaboration) ของ Agranoff and McGuire (2003) พบว่า การสร้างความร่วมมือระหว่างมูลนิธิกระจกเงากับกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์สอดคล้องกับการสร้างความร่วมมือ 2 รูปแบบ คือ Reactive Model และ Jurisdiction-based Management Model

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการสร้างความร่วมมือเพื่อต่อต้านการค้าแรงงานทาสบนเรือประมงระหว่างมูลนิธิกระจกเงากับกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 ถึงวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2551 พบว่าการสร้างร่วมมือกำลังพัฒนา และก้าวหน้าขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสังเกตได้จากจำนวนกิจกรรมที่ได้มีการกระทำร่วมกันตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา รวมทั้งบทบาทซึ่งแต่ละองค์กรมีต่อกัน อย่างไรก็ตามผู้ศึกษาเล็งเห็นว่าการสร้างร่วมมือเพื่อต่อต้านการค้าแรงงานทาสบนเรือประมงยังคงต้องมีการสร้างสรรค์สร้างแนวทางการปฏิบัติงานซึ่งต่างจากที่เป็นอยู่เพิ่มขึ้น เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิผลตามเจตนารมณ์ของทั้งสององค์กร โดยผู้ศึกษาใคร่ขอเสนอแนะแนวทางที่จะสามารถก่อให้เกิดประโยชน์แก่ทั้งสององค์กร ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการปฏิบัติงาน

1.1 จัดระบบเชื่อมต่อฐานข้อมูลระหว่างองค์กร เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการต่อต้านการค้าแรงงานทาสบนเรือประมง อาทิ จำนวนและรายชื่อคนหายซึ่งต้องสงสัยว่าถูกหลอกลวง หรือลักพาตัวไปใช้แรงงาน รวมถึงการบันทึกการติดตามการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหาย เป็นต้น ทั้งนี้ผู้ศึกษาเห็นว่าการสร้างระบบเชื่อมต่อฐานข้อมูลระหว่างองค์กรในลักษณะดังกล่าวจะสามารถสร้างอรรถประโยชน์ให้แก่การปฏิบัติงาน ตลอดจนอำนวยความสะดวกรวดเร็วให้แก่การติดตามข้อมูลได้เป็นอย่างดีสูง เนื่องจากข้อมูลที่ปรากฏบนฐานจะมีการปรับให้เป็นปัจจุบันอย่างสม่ำเสมอ โดยระบบฐานข้อมูลที่จะมีการเชื่อมต่อเข้าด้วยกันต้องมีการออกแบบช่องทางของการเข้าถึงให้มีความหลากหลาย หรืออย่างน้อย 2 ช่องทาง ได้แก่ (1) การเข้าถึงข้อมูลละเอียดอ่อนซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สินของผู้เสียหายตามมาได้ อนึ่งข้อมูลในส่วนนี้อาจมีการกำหนดบุคลากรของทั้งสององค์กร ซึ่งทำหน้าที่รับผิดชอบในการรับทราบ รวมทั้งปรับเปลี่ยนข้อมูลโดยเฉพาะ และ (2) การเข้าถึงข้อมูลโดยทั่วไปที่สามารถเปิดเผยต่อสาธารณะชนได้ เช่น ชื่อ สกุลของผู้สูญหาย สถานที่เกิดเหตุ และติดตามเบาะแส เพื่อส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายการติดตาม และช่วยเหลือผู้เสียหายกลับสู่ภูมิลำเนา

1.2 จัดประชุมร่วมกันเพิ่มมากขึ้น โดยประโยชน์ที่จะได้รับจากการดำเนินการดังกล่าว คือ เป็นการส่งเสริมให้บุคลากรที่รับผิดชอบต่อการปฏิบัติงานของทั้งสององค์กรได้มีโอกาสเข้าร่วมรายงานความคืบหน้าของการดำเนินงานให้แก่ฝ่ายรับทราบโดยทั่วถึงกัน นอกจากนี้บุคลากร

ดังกล่าวยังจะได้แลกเปลี่ยนทัศนะ ความคิดเห็นในประเด็นปลีกย่อยซึ่งกันและกันร่วมด้วย อนึ่งผู้ศึกษาเห็นว่าผลประโยชน์ทางอ้อมที่ทั้งสององค์การจะได้รับตามมาหลังจากได้มีการจัดประชุมร่วมกันเพิ่มมากขึ้น คือ สร้างความเข้าใจระหว่างองค์การ เนื่องจากบุคลากรของทั้งสององค์การได้พบปะพูดคุยบ่อยครั้งขึ้น นอกจากนี้ทั้งสององค์การยังสามารถปรับแนวทางการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกันมากขึ้น

โดยการประชุมอาจอยู่ในรูปของการสัมมนาอย่างเป็นทางการ หรือการพบปะพูดคุย ประจําเดือนอย่างไม่เป็นทางการก็ได้ ขึ้นอยู่กับความสะดวกของทั้งสององค์การ ทว่าประเด็นที่ควรตระหนัก คือ การจัดการประชุมร่วมกันไม่ควรรองกว่าการปฏิบัติงาน หรือการดำเนินโครงการสิ้นสุดลงเสียก่อน เนื่องจากอาจสร้างความกังขาในการปฏิบัติงานบางประการได้ ตลอดจนอาจก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างองค์การตามมา

นอกจากนี้องค์การทั้งสองควรทบทวนโอกาสจากการประชุม เพื่อวางนโยบายและแผนกลยุทธ์ร่วมกัน โดยกิจกรรมดังกล่าวสามารถส่งเสริมให้การปฏิบัติเพื่อต่อต้านการค้าแรงงานทาสบนเรือประมงของทั้งสององค์การมีความแข็งแกร่งมากขึ้น กล่าวคือ ทั้งสององค์การจะได้มีการประเมินสถานการณ์ กำหนดทางเลือก และร่วมกันตัดสินใจเลือกทางเลือกที่เหมาะสมร่วมกัน

1.3 แลกเปลี่ยนบุคลากรระหว่างกันแบบชั่วคราว เพื่อให้บุคลากรเหล่านั้นได้มีโอกาสเข้าไปเรียนรู้แนวทางการปฏิบัติงานของต่างองค์การ รวมทั้งฝึกสอนวิธีการปฏิบัติงานตามความชำนาญการที่มีอยู่ เนื่องจากบุคลากรของมูลนิธิกระจกเงา และบุคลากรของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ต่างมีทักษะ และความสามารถที่แตกต่างกันตามสายงานขององค์การที่ตนสังกัด (องค์การเอกชนไม่แสวงหาผลกำไรและองค์การภาครัฐ) อาทิ บุคลากรของมูลนิธิกระจกเงามีความสามารถในการปฏิบัติงานภาคสนาม และทำงานเชิงรุก ขณะที่บุคลากรของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์มีความสามารถในการอภิบาลผู้เสียหาย ตลอดจนลำดับการให้ความช่วยเหลือได้ดีกว่า เป็นต้น เพราะฉะนั้นผู้ศึกษาเห็นว่า ถ้ามีการส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนบุคลากรแบบชั่วคราวขึ้น ยังเป็นการสร้างเสริมศักยภาพการปฏิบัติงานเฉพาะทางให้แก่สององค์การได้ดียิ่งขึ้นโดยไม่ต้องเฝ้ารอคอยให้อีกองค์การเข้ามาดำเนินงาน ซึ่งรู้แต่จะทำให้การปฏิบัติงานเพื่อต่อต้านการค้าแรงงานทาสบนเรือประมงเกิดความล่าช้าได้ นอกจากนี้ผู้ศึกษายังเล็งเห็นเพิ่มเติมว่าการแลกเปลี่ยนบุคลากรระหว่างกันแบบชั่วคราวเป็นอีกหนึ่งแนวทางในการการสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างองค์การโดยทางอ้อมร่วมด้วย เนื่องจากการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้โครงสร้างองค์การวัฒนธรรมองค์การ ตลอดจนพฤติกรรมองค์การ

1.4 กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ต้องปรับเปลี่ยนยุทธวิธีการรับแจ้งเหตุ ตลอดจนลักษณะการปฏิบัติงานในเชิงรุก กล่าวคือ วิธีการรับแจ้งเหตุที่มีอยู่ ณ ปัจจุบันของ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ยังไม่เป็นที่รับรู้และรับทราบมากนัก ถึงแม้ว่าทาง กระทรวงได้พยายามจัดตั้งสายด่วน และศูนย์รับแจ้งเหตุแล้วก็ตาม ทว่าข้อบกพร่องของกระทรวง พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ คือ ขาดการเผยแพร่ข้อมูลให้สังคมรับรู้ เพราะฉะนั้น กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ควรเผยแพร่หมายเลขโทรศัพท์สายด่วน รวมทั้ง สถานที่ตั้งของศูนย์รับแจ้งเหตุอย่างเป็นรูปธรรมผ่านสื่อสาธารณะที่มีอยู่เพิ่มขึ้น เช่น สถานีโทรทัศน์สาธารณะ รายการวิทยุ หรือติดตั้งป้ายตามสถานีขนส่ง เป็นต้น

ในส่วนของการปฏิบัติงานเชิงรุก ได้แก่ ตั้งทีมบุคลากรที่รับผิดชอบประเด็นการค้า แรงงานทาสบนเรือประมงโดยตรงขึ้น ไม่ให้เกิดการกระจายตามหน่วยงานหรือสำนักต่าง ๆ ดังที่ปรากฏ ณ ปัจจุบัน เนื่องจากยังมีการกระจายของบุคลากรผู้รับผิดชอบมากเกินไป ความเป็นไปได้ของการกระจายตัวของข้อมูลซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน ตลอดจนการความเป็นไปได้ของความล้มเหลวของเอกภาพในการปฏิบัติงานยิ่งมากขึ้นเท่านั้น ทั้งนี้หน้าที่หลักของทีม บุคลากรดังกล่าว คือ คอยติดต่อประสานงาน รวมทั้งสอบถามความคืบหน้าไปยังองค์กรอื่นซึ่งได้ ดำเนินงานเกี่ยวกับการต่อต้านการค้าแรงงานทาสบนเรือประมงเช่นเดียวกับกระทรวงพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ พร้อมให้ความช่วยเหลืออย่างเต็มความสามารถ โดยแนวทางการทำงาน เชิงรุกดังกล่าวจะสามารถลบภาพการปฏิบัติงานแบบเดิม ๆ ของกระทรวงพัฒนาสังคมและความ มั่นคงของมนุษย์ได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้การจัดตั้งทีมบุคลากรยังสามารถสร้างและรักษา ความสัมพันธ์กับองค์กรอื่นให้คงอยู่อย่างแนบแน่นตามมา

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 เนื่องจากงานศึกษาชิ้นนี้ได้เลือกการสร้างความร่วมมือระหว่างมูลนิธิกระจกเงา กับ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์มาเป็นแบบอย่าง ขณะที่ในความเป็นจริง การ ปฏิบัติงานเพื่อต่อต้านการค้าแรงงานทาสบนเรือประมง ยังคงมีองค์กรอื่น ๆ ที่ได้เข้ามาเกี่ยวข้อง อีกดังเนื้อหาในบทที่ 4 อาทิ องค์กรแรงงานระหว่างประเทศ กระทรวงแรงงาน สำนักงานตำรวจ แห่งชาติ เป็นต้น เพราะฉะนั้นการศึกษาเครือข่ายความร่วมมือ (Collaborative Network) ของ องค์กรทั้งหมดเกี่ยวกับการต่อต้านการค้าแรงงานทาสบนเรือประมงจึงน่าจะได้รับความสนใจ เช่นเดียวกัน เพราะจะทำให้เห็นแนวทางของการสร้างความร่วมมือที่ซับซ้อน และแปลกใหม่เพิ่ม มากขึ้น

2.2 ดังที่ได้ระบุไว้ในขอบเขตของการศึกษา ภาคนิพนธ์ชิ้นนี้ได้มุ่งนำเสนอการสร้างความร่วมมือเพื่อต่อต้านการค้าแรงงานทาสบนเรือประมงเป็นหลัก ซึ่งไม่ได้มุ่งความสนใจไปยังประเด็นการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในรูปแบบดังกล่าวโดยละเอียด เพราะฉะนั้นผู้ศึกษาจึงเล็งเห็นว่า การศึกษาลักษณะการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายเชิงลึก ควบคู่กับดำเนินการสัมภาษณ์ผู้เสียหายซึ่งได้มีการช่วยเหลือมาได้ น่าจะสามารถสร้างความสนใจให้แก่วงการวิชาการได้เช่นเดียวกัน

2.3 เมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม พ.ศ. 2551 มูลนิธิกระจกเงาได้ลงนามร่วมกับกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ในบันทึกข้อตกลงว่าด้วยแนวทางการปฏิบัติงานร่วมกันเพื่อการดำเนินงาน กรณีการค้ามนุษย์ในพื้นที่ภาคกลางตอนล่าง 9 จังหวัด โดยผู้ศึกษาเห็นว่าสถานการณ์ดังกล่าวน่าจะเป็นจุดเปลี่ยนเล็ก ๆ ของการสร้างความร่วมมือของทั้งสององค์กร เพราะฉะนั้นใคร่ขอเสนอแนะให้มีการศึกษาการสร้างความร่วมมือเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ในรูปแบบอื่น ๆ ระหว่างมูลนิธิกระจกเงากับกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หลังจากมีการลงนามในบันทึกข้อตกลงร่วมกันแล้ว ว่ามีทิศทางการปฏิบัติงานเป็นไปในลักษณะใด ตลอดจนการสร้างความร่วมมือดีขึ้นกว่าอดีตมากน้อยเพียงใด

จากเนื้อหาทั้งหมดซึ่งได้นำเสนอไว้ในภาคนิพนธ์ชิ้นนี้ ผู้ศึกษาหวังเป็นอย่างยิ่งว่าได้เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือเพื่อต่อต้านการค้าแรงงานทาสบนเรือประมงเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสัมพันธ์ระหว่างมูลนิธิกระจกเงากับกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ตลอดจนได้สร้างความตระหนักต่อความสำคัญของการค้ามนุษย์รูปแบบใหม่ด้วยเช่นกัน

อนึ่งวัตถุประสงค์หลักของการศึกษามีไว้เพื่อตรวจสอบ หรือเฝ้าจับผิดการปฏิบัติงานขององค์กรใดองค์กรหนึ่งเป็นพิเศษ หากแต่เพื่อศึกษาลักษณะการสร้างความร่วมมือ กิจกรรมที่ได้มีการนำมาประยุกต์ใช้ ตลอดจนผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา แล้วนำเสนอแนวทางที่อาจก่อให้เกิดประโยชน์ ทั้งต่อการปฏิบัติงานเพื่อต่อต้านการค้าแรงงานทาสบนเรือประมง รวมถึงการค้ามนุษย์ในรูปแบบอื่น ๆ ร่วมด้วย